Centrum Groninger Taal & Cultuur

Erfgoednieuws 12|2021

2 | GRUNN, een spel over pioniers
5 | Midwinterhoorns in Groningen
7 | WoordWaark In Westerkwartier
9 | Een film voor het Veenkoloniaal Museum
10 | 20 jaar Nieuwjaarsconcerten in Noordbroek
12 | Tentoonstellingen en activiteiten

ERFGOEDPARTNERS

GRUNN

Een spel over de pioniers van Groningen

door Heidi Renkema

Waarom zijn er zo weinig leuke producten die te maken hebben met de geschiedenis van Groningen? Er zijn genoeg studieboeken en af en toe leuke tentoonstellingen, maar bijvoorbeeld bijna geen kinderboeken of spellen over onze geschiedenis. Dat viel me al snel op toen ik werkte bij Museum Wierdenland in Ezinge. Het leek me een gemiste kans en een 'gat in de markt' waar musea op in kunnen springen.

Robert Brouwer, bordspel-ontwerper, legt het spel uit aan geïnteresseerde deelnemers van musea op een Teams-bijeenkomst.

Een paar jaar geleden kwam ik op het idee een spel over Groningen te ontwikkelen. Ik heb op een paar plekken het idee getoetst en het vervolgens ingediend bij Toukomst. Het programma Toukomst is een initiatief van de Nationaal Coördinator Groningen dat gaat over beter wonen, leven en werken in Groningen. Toukomst-wat-is-dat. Afgelopen januari hoorde ik dat het idee in de smaak viel bij het Toukomst-panel en dat zij €25.000 hadden toegezegd.

Aan de slag met Toukomst

Vanuit Toukomst kreeg ik een begeleider toegewezen. Samen gingen we kijken wat de logische stappen waren. Eerst maar eens zoeken naar iemand die ervaring heeft met spellen ontwikkelen. We stuitten al snel op twee professionele spelontwerpers uit Groningen met een breed netwerk in de spellenbranche. In maart 2021 begon ik als directeur bij Museum aan de A. De perfecte plek om het project te laten landen aangezien dit museum als doel heeft een vertrekpunt te zijn voor een historische ontdekkingstocht door Groningen.

Na veel brainstormen en uitproberen is er nu een prototype van het spel. Het wordt momenteel vooral veel getest omdat er natuurlijk geen rare foutjes moeten kunnen ontstaan tijdens het spelen. Recent hebben we er ook een ervaren Groningse illustrator/vormgever bij betrokken. Het spel moet er namelijk vooral ook mooi uit zien!

Bijeenkomst musea

Alle musea in Groningen waren uitgenodigd voor een bijeenkomst op 7 december. Het doel van deze middag was om de musea bij te praten over het spel en ook daadwerkelijk het prototype te kunnen

spelen. Helaas gooide corona weer eens roet in het spel. De bijeenkomst vond wel plaats maar dan online. Ongeveer 30 musea waren vertegenwoordigd. Na een introductie op het project en een korte uitleg van het spel konden vragen worden gesteld. Belangrijk voor veel musea is dat deelname laagdrempelig is. Het kost weinig tijd en geen geld. Diverse musea meldden zich aan voor het testen van het spel. De ontwerpers komen dan langs met het prototype en maken aantekeningen van de bevindingen. Ondanks het feit dat de bijeenkomst online plaatsvond waren de reacties positief en enthousiast!

Het spel

In eerste instantie was het de bedoeling dat 'GRUNN', de werktitel van het spel, een versie van 'Catan' of 'Kolonisten van Catan' zou worden, maar uiteindelijk wordt het toch een geheel nieuw spel dat gaat over de geschiedenis rondom het 'koloniseren'/ontginnen van onze provincie.
In 'Grunn' wordt het verhaal verteld over de eerste bewoners van onze provincie en de ontginning van de landschappen. Met

het spel kun je aan de hand van tegels je eigen provincie Groningen bouwen. De verschillende landschapssoorten zoals klei en veen ontgin je, je werpt wierden op en bouwt kerken en boerderijen. Je legt waterwegen aan en dorpen. De persoon die de meeste punten verzamelt wint. Het basisspel is al leuk om te spelen, maar je kunt het spel veranderen door een scenariokaart in te zetten. Deze kaarten kun je straks verzamelen bij de deelnemende musea, verspreid over de hele provincie. Wil je het spel helemaal compleet maken, dan moet je de hele provincie bezoeken! Door het spel leer je meer over de verschillende landschapssoorten in de provincie en welke rol het landschap speelt in de ontwikkeling van een gebied.

Ideeën voor scenariokaarten zijn:

Museum Wierdenland

In Ezinge zijn resten gevonden van hele grote boerderijen uit de Romeinse tijd. Met deze scenariokaart in handen kun je meer koeien houden en je melkproductie vergroten. Bij de ontginning van elke kwelderkaart krijg je daarom 2 geldstukken extra.

Museum Stad Appingedam

Appingedam krijgt marktrechten. Je kunt je graan nu voor een betere prijs verkopen. Elke gebouwde graanschuur is een extra overwinningspunt waard.

Hoe kan een spel musea helpen?

De meeste musea in Groningen hebben een collectie die te maken heeft met de geschiedenis van het gebied. Indirect heeft een museum vaak ook een link met het landschap. Dat is heel duidelijk bij Museum Wierdenland of het

Veenkoloniaal Museum maar ook een borg heeft vaak van oudsher landerijen, een visserijmuseum staat niet voor niets in Zoutkamp en omdat vlas een belangrijk gewas was rondom Stedum is daar een vlasmuseum. Het landschap verbindt de musea en dat laat het spel zien. Het spel wordt geleverd met een kaart van Groningen waarop de verschillende landschapstypen te zien zijn en de

locaties van alle deelnemende musea. Spelers van het spel worden uitgedaagd alle musea te bezoeken en daarmee alle scenariokaarten te verzamelen. Op de scenariokaarten staat ook een korte introductie van het museum. Het spel helpt dus het overkoepelende verhaal te vertellen en werkt als promotie voor de musea.

Als er samen wordt gewerkt aan een bijpassend educatief programma en een reizende tentoonstelling is er nog meer gelegenheid voor de deelnemende musea om hun boodschap over te brengen en zichzelf te promoten.

Educatie

Het verhaal van de ontginning van Groningse landschappen en het landschap als drager van de geschiedenis vraagt om meer dan alleen een spel. We willen graag aanhaken bij de landschapsbiografieën die de provincie aan het schrijven is. Een educatief programma rondom landschapsgeschiedenis voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het middelbare onderwijs zou hier goed bij aansluiten. Ook zou het erg leuk zijn om een kleine reizende tentoonstelling te maken over het thema dat zowel bij musea als bij scholen kan staan. In dit educatieprogramma en de tentoonstelling kan dan dieper worden ingegaan op de landschappen en gelijk gestimuleerd worden het spel te kopen en te spelen. Illustraties en vormgeving sluiten één op één bij elkaar aan.

Fondsen werven

Soms duurt het even voor je aan de slag kunt met een leuk project. Het lukt niet altijd gelijk om de juiste fondsen te vinden of enthousiaste partners. Dat was ook het geval met dit idee. Het heeft een paar jaar geduurd voor het ergens landde. Als er een startbedrag is, wordt het gemakkelijker om extra fondsen binnen te halen. In dit geval is er net genoeg geld voor het ontwikkelen van het spel, de vormgeving en de uitgave. Er is geen budget voor promotie of extra activiteiten zoals een educatief programma. Begin volgend jaar gaan we bezig met fondsenwerving voor een project rondom het spel, vooral gericht op de tentoonstelling en educatie.
Heb je een goed idee en lukt het niet de financiering rond te krijgen? Geef niet gelijk op. Misschien is er over een paar jaar wel een subsidieregeling waar je plan perfect op aan sluit.

Hoe verder?

De komende maanden gaan we aan de slag met het maken van de scenariokaarten van de musea. Als alle scenario's zijn getest kan de definitieve versie van het spel worden gemaakt. De illustrator/vormgever begint in het nieuwe jaar met het maken van de tekeningen en voor de zomer kan het spel naar de drukker. In de herfst ligt het spel in de winkels van de musea! De projectleiding blijft in mijn handen maar samen met Museum aan de A. We gaan op zoek naar extra financiering en hopen dat het project een succes wordt met veel spin-offs!

Wil je mee doen met je museum, dan kan dat nog steeds. Stuur dan een mail naar Sanne Meijer van Museum aan de A: s.meijer@noordelijkscheepvaartmuseum.nl

Midwinterhoorns in Groningen

door Hedwig Sekeres
Beeld: www.levenderfgoedgroningen.nl

Op koude winterdagen kan je met een beetje geluk in Westerwolde luisteren naar de midwinterhoorns van de Giezelbaargbloazers. Het blazen van de midwinterhoorn is een traditie die vooral geassocieerd wordt met Twente, maar die sinds een aantal jaren ook in het oosten van Groningen bekend is. Jan Bossen, secretaris van de Giezelbaargbloazers uit Veele, licht het gebruik toe.

Het begin van een traditie

Een jaar of zeventien geleden ging een aantal inwoners van Veele op weg naar het Drentse Diever om daar mee te doen aan een winterwandeling met vuurkorven en midwinterhoorns. Op de terugweg naar Veele besloten ze om ook in Westerwolde een vereniging voor midwinterhoornblazen op te richten. Wel vonden ze het belangrijk om eerst te toetsen of het historisch verantwoord was om deze traditie ook in Groningen te laten wortelen. Ze vroegen de conservator van het Museum Klooster Ter Apel of zoiets in Groningen kon. Na korte tijd kwam het antwoord: volgens de conservator was het blazen van de midwinterhoorn iets wat vroeger in het hele Saksische gebied gebeurde en dus ook in Groningen goed mogelijk was. En zo geschiedde.

Adventsperiode

De midwinterhoorn mag alleen buiten geblazen worden tussen de eerste Adventszondag en Driekoningen. Volgens Bossen is het blazen van de midwinterhoorn van oudsher een heidens gebruik, waarbij er geprobeerd werd om zoveel mogelijk geluid te maken om in de donkere maanden boze geesten weg te jagen. Tot de komst van Bonifatius was het heidendom in het Saksische gebied nog erg groot, maar met de introductie van het christendom is ook het blazen van de midwinterhoorns gekerstend. De christelijke inslag die er toen aan is gegeven is dat de hoorns de komst van het nieuwe licht, dus de geboorte van Christus, aanblazen. Dat is ook de reden dat de hoorn alleen in de periode tussen de Advent en Driekoningen geblazen wordt. Volgens Bossen zit in het christendom ook de verklaring voor de populariteit van het midwinterhoornblazen in Twente ten opzichte van de andere Saksische gebieden. Door de Reformatie werd het gebruik als heidens gezien, maar omdat Twente een beetje een Roomse enclave is, kon de traditie daar beter

stand houden. Maar ook dat ging niet zonder horten en stoten: rond 1900 begon de traditie weer wat op te leven, maar ten tijde van de Eerste Wereldoorlog werd die verboden omdat het geluid van de hoorns teveel op een militair signaal leek. Rond de Tweede Wereldoorlog werden de hoorns juist gebruikt om onderduikers te waarschuwen voor razzia's. De meeste midwinterhoornblazers wonen ook nu nog in Twente, maar in het hele Nedersaksische taalgebied (dus ook over de grens met Duitsland) zijn ze te vinden.

Activiteiten

Tijdens het blaasseizoen zijn er verschillende activiteiten. In Twente gaat er jaarlijks een blaasstoet naar een vast punt in het dorp om de advent aan te blazen. In Veele is dat ook geprobeerd, namelijk bij de Giezelbaarg waar de vereniging haar naam aan te danken heeft, maar dat was geen groot succes. De Giezelbaargbloazers hebben toen contact opgenomen met de kerspelkerken van Westerwolde om te vragen of ze de advent bij de kerken aan mochten blazen. Na enig twijfelen gingen de kerken akkoord, en sindsdien klinken op de eerste Adventszondag de klanken van de midwinterhoorn in Sellingen, Vlagtwedde, Onstwedde, Wedde en Vriescheloo. Voor de kerkgangers in deze plaatsen is de 'nieuwe' traditie inmiddels vaste prik, en

Benieuwd hoe zo'n midwinterhoorn klinkt? Hier kan je beluisteren hoe de Giezelbaargbloazers in Vriescheloo de Advent aankondigen.

de vereniging krijgt elk jaar de vraag of ze dit jaar weer komen. Een andere belangrijke activiteit in het blaasseizoen is het vervaardigen van de instrumenten. Sommige leden van de Giezelbaargbloazers kiezen ervoor om een instrument te kopen, maar iedere dinsdagmiddag zijn er zeker een man of vijf à zes bezig met het maken van de hoorns. De basis van het instrument is een tak of boomstam met een mooie vorm. Wanneer leden een geschikte tak tegenkomen in het bos, vragen ze de boswachter of ze hem mee mogen nemen of af mogen zagen. Ook zijn er hoveniers uit de omgeving die af en toe een tak komen brengen wanneer ze er een mooie vinden.

Streektaal en geschiedenis

Doordat leden van de Giezelbaargbloazers ook lezingen en gastlessen geven over het midwinterhoornblazen kent de vereniging redelijk veel aanloop. De lezingen worden uitsluitend in het Gronings gegeven en dat geldt ook voor de gastlessen op basisscholen. Het Nedersaksisch is een erkende taal, dus volgens Bossen mag dat ook betekenen dat het voor dit soort gelegenheden gebruikt wordt.
Ook de naam van de vereniging is hoorbaar verbonden met het Gronings. De vereniging is vernoemd naar de Giezelbaarg, een punt bij Veele waar een verhoging in het land zit. Van oudsher werd hier recht gesproken en werden er straffen uitgevoerd. Op het weiland naast de Giezelbaarg stond tussen 1500 en 1700 de galg. Ook heksen werden daar verbrand, waar nu een plaquette met namen nog aan herinnert. Bij de Giezelbaargbloazers worden de lokale geschiedenis en de streektaal zo meegenomen in een 'nieuwe' traditie, die hopelijk nog lang stand houdt. Voor december staan er in ieder geval, als corona het toelaat, een aantal mooie optredens gepland. Op 6 januari wordt het seizoen afgesloten met de jaarlijkse midwinterhoornwandeling rond de Giezelbaarg.

Meer weten over (winterse) tradities en gewoonten in Groningen? Kijk op www.levenderfgoedgroningen.nl.

WoordWaark, de online taaldatabank van het Gronings, is recent uitgebreid met twee lijsten met Westerkwartierse woorden. Binnenkort komen er ook geluidsfragmenten uit het Westerkwartier beschikbaar. In dit artikel vertelt stagiaire Angela Boersma over de streektaalprojecten die rond 2005 in het Westerkwartier zijn uitgevoerd en over de manier waarop die nu weer opgepakt worden door Centrum Groninger Taal & Cultuur (CGTC). Daarnaast komt ook haar eigen connectie met het Westerkwartier aan bod.

door Angela Boersma
Beeld: CGTC

Interviews Streektaalprojecten Westerkwartier

Even voorstellen

Voordat ik vertel over wat er bij WoordWaark in het afgelopen halfjaar gedaan is met deze opnames, zal ik mezelf kort voorstellen. Ik ben Angela Boersma en als stagiaire bij CGTC bezig met het koppelen van tekst en geluid van de interviews. Stagelopen bij WoordWaark had ik zelf een jaar geleden niet voorspeld, aangezien ik me bij mijn studie Europese Talen en Culturen niet veel bezig heb gehouden met regionale talen. Echter is dit een stageplek die prachtig aansluit, niet alleen op mijn studie, maar ook vooral op mijn eigen interesses.
Ik ben geboren in Stad en getogen in Sebaldeburen, waar mijn moeder ook opgegroeid is. Mijn vader groeide op in Kornhorn. Ook mijn voorouders komen tot vele generaties terug uit die regio. Toch heb ik, net als de meeste mensen van mijn generatie, niet het Westerkwartiers van mijn ouders geleerd. Er werd thuis voornamelijk Nederlands gesproken.
Tijdens mijn opleiding heb ik een vak gevolgd waarin ik leerde over de invloed van het Engels op de vitaliteit van regionale talen en hierdoor begon er een klein vlammetje te branden. Bij het zoeken naar een stage kwam ik op gesprek bij WoordWaark en werd mij het interviewproject uit het Westerkwartier aangeboden door prof. dr. Goffe Jensma.

Streektaalprojecten Westerkwartier

Het verwerken van de interviews valt binnen het kader van het project WoordWaark van CGTC. In deze digitale taaldatabank wordt de rijkdom en variatie van het Gronings in kaart gebracht. Zoals in het novembernummer van Erfgoednieuws genoemd werd, zijn er recent twee lijsten met Westerkwartierse woorden toegevoegd aan WoordWaark zodat deze variant van het

Gronings beter vertegenwoordigd is. Omdat er nu ook spraakmateriaal toegevoegd gaat worden, krijgt het Westerkwartiers een echte impuls op de site.
Eind 2002 werd er een bijzonder project gestart in Grijpskerk. Vereniging Dorpsbelangen Grijpskerk, de Senioren Academie in Groningen en streektaal-functionaris Siemon Reker maakten hier een begin met een streektaalproject dat meerdere jaren in de gemeenten van het Westerkwartier vervolgd zou worden. Het doel was om een uitgebreide collectie interviews samen te stellen van het hedendaags gesproken Westerkwartiers, dat voorheen in de Groninger dialectologie weinig aandacht kreeg. Hierbij kozen deelnemers zelf waar ze over wilden vertellen, bijvoorbeeld over hun jeugd, hobby's, werk, kerk, lokale politiek of tradities.
Nadat het project in Grijpskerk succesvol was afgesloten, volgde in 2004 het Streektoalproject Marum, geleid door Alie de Vries met Martje Grondsma. De volgende drie streektaalprojecten volgden elkaar daarna in hoog tempo op: hier werkte Alie de Vries samen met drs. Geesje Vos. In juli 2006 werden de opnamen in Grootegast afgerond, in november die van Leek en nog voor de jaarwisseling waren ook de interviews in Zuidhorn opgenomen.
Met behulp van de gemeentelijke Culturele Raden werd in Marum, Leek en Grootegast een boekje uitgebracht met selecties uit de interviews. De originele opnames werden bewaard door het Bureau Groninger Taal en Cultuur van de Rijksuniversiteit Groningen.

Verwerking

De verzameling was helaas over de jaren heen enigszins versplinterd geraakt. Toen ik begon aan mijn stage was de eerste stap dan ook om al het beschikbare materiaal te organiseren en inventariseren. Hierdoor is er nu een goed overzicht beschikbaar van de opnames die er zijn en ook welke er helaas niet meer bij CGTC zijn. Hopelijk kunnen deze gaten later nog aangevuld worden.
Na het organiseren en voorbereiden van het materiaal werd de volgende stap door promovendus Wietse de Vries uitgevoerd. Met behulp van software werden de transcriptie en de opnames op zinsniveau aan elkaar gekoppeld. Hierna kon ik met de hand de koppelingen corrigeren.

Publicatie

De laatste stap na het corrigeren, is het daadwerkelijk publiceren van de interviews. Er zal steeds een handjevol interviews per keer op WoordWaark beschikbaar gesteld worden. Als alles volgens plan verloopt, worden de eerste twintig interviews in januari ontsloten. Uiteindelijk zullen er zinnen uit meer dan 100 interviews beschikbaar komen op WoordWaark, gesproken door mensen uit de voormalige gemeenten Grootegast, Leek en Zuidhorn. Hierbij zijn de best vertegenwoordigde dorpen Oostwold, Grootegast en Kornhorn.
In juli werd in Erfgoednieuws het werk omschreven dat CGTC doet om Groningstalige boeken te digitaliseren voor een corpus. De interviews zullen gekoppeld worden aan dit corpus. Zoals het corpus gebruikt wordt om gebruikscontext te geven bij resultaten in de woordenboeken van WoordWaark, zo zullen ook fragmenten van de interviews te beluisteren zijn bij gebruik van de woordenboeken. Op deze manier wordt het mogelijk om niet alleen te lezen hoe een woord gebruikt kan worden in een zin, maar ook voorbeelden te horen van hoe het klinkt. Zo ontstaat er een completer beeld van hoe de taal echt gesproken wordt.

Veendam kent een rijke geschiedenis, maar niet iedereen is daar bekend mee. Veen staat niet alleen voor armoede maar ook voor ondernemerszin. Anthony Winkler Prins trof in 1850 in Veendam een welvarende veenkolonie aan. Evenals 25 jaar eerder, in 1823, de Leidse studenten Dirk van Hogendorp en Jacob van Lennep tijdens hun zelf beschreven voetreis door Nederland.

Een film voor het Veenkoloniaal Museum

door Celine Vister / Beeld: Anton Tiktak, Arte del Norte

Elke regio kent zijn eigen geschiedenis en ieder veenrijk gebied heeft zijn eigen verhaal. De geschiedenis van de Veenkoloniën is meer dan veensteken. Als de turf weg is ontstaat een nieuwe economie. Dankzij onder andere de zeevaart en de landbouw ontstond er grote welvaart. Tegenwoordig projecteert men op het begrip veenkolonie weleens een soort stereotype wat een zeer eenzijdig en onjuist beeld schept. Dit stereotype gaf het Veenkoloniaal Museum aanleiding om het bijzondere verhaal van de Veenkoloniën aan een breder publiek te vertellen. Het RTL Z programma 'De Nieuwe Economie' was hier bijzonder geschikt voor omdat de Veenkoloniale ondernemers uit het verleden goed passen in het kader van dit TV programma. Ook kwamen ze voor het TV programma 'Hart voor de Regio' van RTL4 filmen. Allereerst werd de insteek van het museum besproken en aan de hand van toepasselijke vragen werd samen een script geschreven. Na de draaidag werd het geschoten materiaal gemonteerd, geknipt en ge-edit. Het Veenkoloniaal Museum kreeg het uiteindelijke fragment te zien en mocht daar eventueel nog aan toevoegen of wijzigen. Het eindproduct kwam goed overeen met de insteek van het museum en bleef ongewijzigd. In de videoclip wordt verteld over de oorsprong van het museum, de historische achtergrond van de Veenkoloniën en de vooruitstrevendheid van dit gebied. De nadruk ligt op de ondernemerszin. De ondernemers uit het verleden, zowel mannen als vrouwen, inspireren, volgden hun hart en ook de economische ontwikkelingen. De veerkracht om te schakelen zal inspirerend werken voor elke ondernemer, zeker in deze tijd.

Anthony Winkler Prins

Orgelconcerten zijn er in alle soorten en maten en de beroemde historische orgels in onze provincie worden jaarlijks veelvuldig bespeeld, met een duidelijke concentratie in de zomerperiode. Dat laatste is niet zo vreemd want orgels klinken mooier buiten het stookseizoen. Het mooist trouwens bij lage temperaturen.

door Peter Westerbrink / Beeld: HuismanMedia en archief Erfgoedpartners

Twintig jaar Nieuwjaarsconcerten in Noordbroek

Orgelconcerten markeren vaak belangrijke gebeurtenissen en feestdagen. Zo zijn er concerten rond Kerst, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren maar ook op dagen als 28 augustus. Merkwaardig genoeg bestond er in ons land geen traditie van een orgelconcert op Nieuwjaarsdag. Alleen in de Nieuwe Kerk in Amsterdam was er in de avond zo'n concert.

Tradities

Nieuwjaarsdag is trouwens ook een bijzondere dag, met allerhande tradities, van het traditionele Weense Nieuwjaarsconcert en het skispringen in Garmisch Partenkirchen op de tv tot verplichte bezoeken aan familie, vrienden en buren. Maar de jaarwisseling is toch ook voor velen een tijd van herinnering, van bezinning op wat geweest is en wellicht ook onzekerheid over wat komen gaat. Dan is er behoefte om tot de kern door te dringen. Muziek is daartoe als geen andere kunstvorm in staat.

Bijzondere beleving

Dit alles was voor de orgelcommissie van Noordbroek reden om twintig jaar geleden te beginnen met de organisatie van een Nieuwjaarsconcert op 1 januari op het fameuze Arp Schnitgerorgel. Op een dag waarop het er op aan komt, zou er wellicht behoefte zijn aan mooie muziek, op een mooi orgel in een bijzondere ruimte. Dat was het idee. Er zou alleen muziek van Bach klinken. Peter Westerbrink,

een van de organisten van de kerk, nam de taak op zich. Orgel, ruimte en muziek zouden voldoende moeten zijn voor een bijzondere beleving want de harde kerkbanken en de praktisch niet te verwarmen kerk zouden anders spelbrekers kunnen zijn.

Bezoekersaantallen

In 2001 kwamen er welgeteld vijf bezoekers, drie uit Zwolle en twee uit de provincie. Het was glad en de wegen waren slecht begaanbaar. Geen droomstart en daarom gingen we voor een herhaling in 2002. Met als resultaat zo'n twintig bezoekers. In 2003 waren dat er veertig en de afgelopen jaren stegen de bezoekersaantallen tot 130. Bezoekers komen uit het hele land en elk jaar komen er gasten uit Göttingen (D).

Daarmee is het Nieuwjaarsconcert een begrip geworden en het best bezochte concert in de serie. Altijd uitsluitend Bach, dezelfde organist en aanvangstijd. Na afloop Glühwein, Nieuwjaars-rolletjes, chocolademelk en oliebollen. Reclame maken is eigenlijk niet nodig. Vaste bezoekers komen met een extra dekentje om de kou te trotseren.

Navolging

Het initiatief heeft navolging gekregen want inmiddels zijn er op verschillende plaatsen in ons land ook orgelconcerten op 1 januari. Door mijn 'verplichting' op 1 januari heeft de Oudejaars-avond voor mezelf ook een speciale invulling gekregen. Terwijl de klok reeds vanaf 19:00 uur (tot 02:00 uur!) onafgebroken luidt, studeer ik tot 22:30 uur op mooie muziek van Bach! Zeer bijzonder was de ervaring drie jaar geleden, toen een pedaaltoets het begaf en ik genoodzaakt was orgelmaker Dolf Tamminga van Mense Ruiter te bellen. Precies om middernacht waren we klaar en hebben we elkaar een goed jaar gewenst, mooie herinneringen. Intussen zijn we ook begonnen met een (wellicht) nieuwe traditie: het 'Tussen de Jaren concert' op 29 december. Daarmee is de kring rond want ook al jaren wordt op de eerste Advent het Advents-concert georganiseerd.
Van harte welkom!

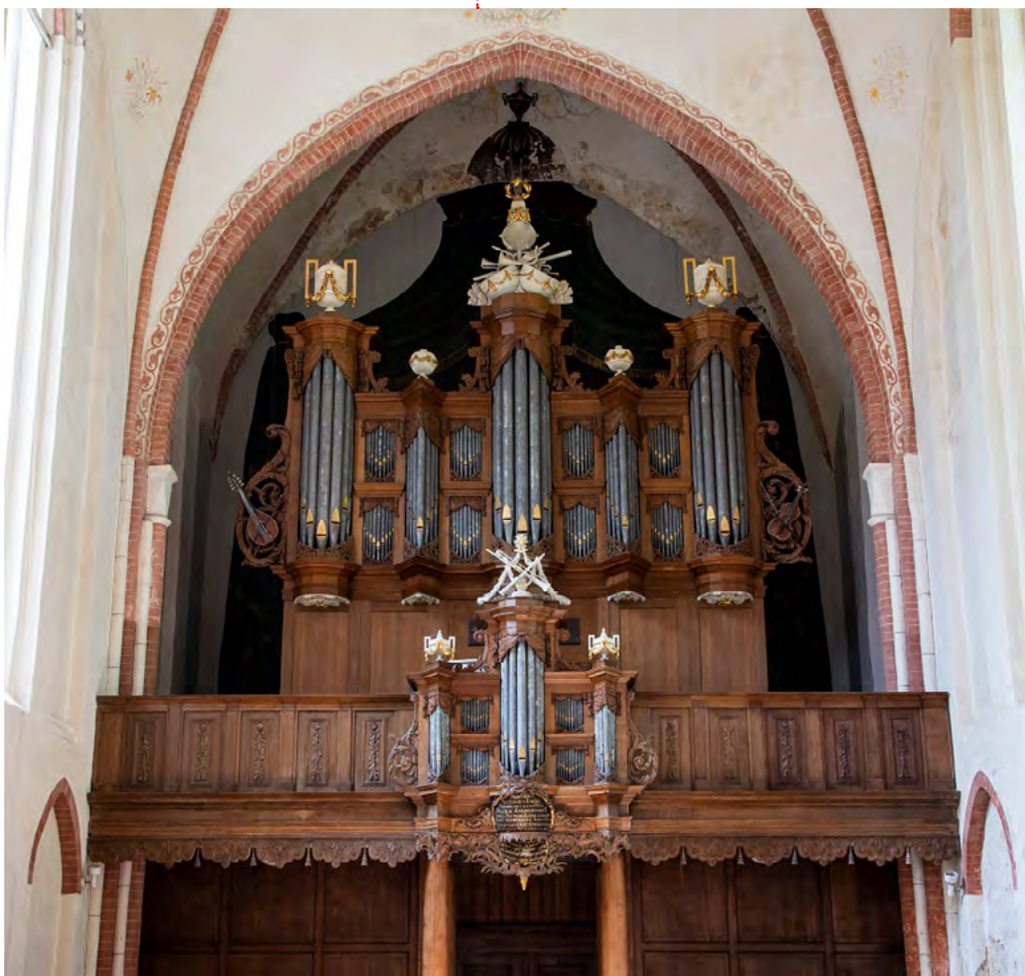

Streekmarkt Verhildersum in kerstsfeer

Landgoed Verhildersum Leens
18 december van 10:00 - 16:00 uur

Kerst op Verhildersum is een speciale editie van de Streekmarkt rondom de kerstboom op het voorterrein bij de borg. De marktkramen zijn verlicht. Ook zijn er enkele extra kramen met spullen rondom kerst. In Ons Schathoes kunt u genieten van een lekkere lunch of een winterse kop erwtensoep. De kerstman is ook aanwezig en er is kerstmuziek van Duo Noordenveld met accordeon. Annelies Sietsema draagt bovendien het verhaal van 'Het meisje met de zwavelstokjes' voor. Start om 14:00 uur in Ons Schathoes.
Let op: bij de toegang tot het terrein wordt de QR-code voor de Corona Check gescand. Dat is door de overheid verplicht om toegang te krijgen tot de markt.

Vesting Bourtange

Kerstmarkt op zaterdag 18 en zondag 19 december van 11:00 - 17:00 uur

Kerst vieren op een unieke locatie? Bezoek dan de kerstmarkten in Vesting Bourtange, één van de mooiste kerstmarkten in Nederland. De hele vesting is prachtig verlicht, de bruggen en toegangswegen zijn versierd met duizenden lichtjes en op de vestingwallen staan tientallen verlichte kerstbomen.
Op het Marktplein rond de grote kerstboom is volop sfeer en gezelligheid. Bijna 100 kramen verspreid over de diverse pleinen en bastions, bieden het meest uiteenlopende kerstassortiment. Kerstliefhebbers kunnen hier hun hart ophalen. Het geheel wordt opgeluisterd door diverse koren en artiesten en bij de invallende duisternis neemt de sfeer alleen maar toe. Ook ontbreken de Glühwein en de warme chocolademelk niet.
Om de markt zo veilig mogelijk te kunnen organiseren wordt gewerkt met aankomsttijden. Let op! het gaat om het tijdsbestek waarin u de markt naar binnen gaat, eenmaal binnen mag u blijven zolang de markt geopend is.
Tickets: zie https://www.bourtange.nl/evenementen/6305.

Tentoonstelling Klein maar fijn, een bijzondere verzameling Minikerststallen van Elisabeth Bogema

Museum Klooster Ter Apel
tot en met 9 januari

De verzameling van Elisabeth Bogema (Ter Apel) bestaat uit meer dan 250 minikerststallen. De stalletjes komen overal vandaan. Ook tijdens reizen nam Elisabeth vaak een kerststalletje mee naar huis. De stalletjes in de collectie zijn heel divers, zowel aan voorstellingen als aan materiaalgebruik. Van metaal, hout, speksteen, etc. maar ook bijvoorbeeld van vilt, zoals de kerststal op het omslag van deze Erfgoednieuws. Deze kreeg ze ooit van haar dochter. In Museum Klooster Ter Apel is een groot deel van de collectie te zien. Een ander deel van de collectie is bijna tegelijkertijd te zien, van 6 december 2021 t/m 7 januari 2022, in het UMC Groningen.

Tentoonstelling Topstukken: 60 jaar houtsnijwerk van Tico Top

Museum Stad Appingedam
tot en met 20 februari

In maart 1962 begon Tico Top zijn eigen bedrijf. Zijn vader, die een antiekzaak had, had een grote klantenkring, dus er was volop werk. De opdrachten bleven maar komen: meubelrestauraties, zoals staande horloges, maar ook ingelegde tafelbladen. Ook voor kerkinterieurs werd en wordt hij veelvuldig gevraagd: voor orgels, koorhekken, preekstoelen en doopvonten. Voor elke opdrachtgever verdiept hij zich in de stijlen en technieken die zijn toegepast en sluit daar zoveel mogelijk bij aan. Een aantal van deze topstukken in Museum Stad Appingedam te bewonderen.
Tijdens reizen die Tico en zijn vrouw Aly maken, doet hij veel inspiratie op: hij fotografeert ornamenten en interieurs in binnen- en buitenland. Naast het klassieke houtsnijwerk maakt Tico ook vrij werk: dat is begonnen met een lingeriesetje in hout, als knipoog naar het

traditionele werk op een tentoonstelling. En dat leverde zoveel leuke reacties op, dat hij besloot tien bijzondere stukken te maken: zoals onder andere een naaimachine, een accordeon en een rieten koffer met hoed. Ook deze bijzondere objecten zijn te zien bij de tentoonstelling.

Tentoonstelling Nico Koster meets Karel Appel

Museum Nienoord Leek tot en met 13 maart

Dit jaar wordt het 100-ste geboortejaar van Karel Appel herdacht. Een uitstekend moment om terug te kijken op zijn werk én persoonlijke leven. Zilveren camera winnaar Nico Koster maakte ter ere van deze gelegenheid een fotobiografie van Karel Appel. Koster ontwikkelde een zwak voor kunstenaars als John Lennon en Yoko Ono, Arthur Rubinstein, David Bowie en Bill Clinton en zo ook voor Karel Appel. Appel had gevoel voor publiciteit, zei Koster in de Revu. “Dan belde hij me en zei: kom maar langs, ik ga dit of dat doen.” Net als Koster hield ook Appel van sensatie en het glamourwereldje. Zij werden bevriend en Koster logeerde dan ook regelmatig op het Franse chateau van Appel. Niemand heeft Appel zo vaak vastgelegd als Nico Koster. Koster volgde Appel in totaal 30 jaar lang. Hij hield zoveel van het werk van Appel dat hij Jaski Gallery opende en zijn werk daar verkocht.

ERFGOEDPARTNERS

Colofon

Jaargang 2, nummer 12, december 2021
ISSN: 24-05-8270

Redactie:
Thea Pol, Annet van der Meer,
Patricia Ottay

Met medewerking van:
Angela Boersma, Heidi Renkema,
Hedwig Sekeres, Celine Vister,
Peter Westerbrink

Wilt u reageren of heeft u kopij:
info@erfgoedpartners.nl

Vormgevingsconcept en lay-out:
Gerard de Vries, Smartmobiletour.nl

Erfgoednieuws is de digitale
nieuwsbrief van Erfgoedpartners en
CGTC en verschijnt iedere maand.

Erfgoedpartners en CGTC
Lopende Diep 8
9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
www.cgtc.nl

CG TC Centrum Groninger Taal & Cultuur